

E-ISSN: 3023-820X
Yaz 2026 • Summer 2026
Cilt 3 • Volume 3
Sayı 1 • Issue 1

Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)

Editör
Editor-in-Chief

Öğr. Gör. Esra AKA
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Danışma Kurulu
Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Atilla ŞENTÜRK
(İstinye Üniversitesi)

Prof. Dr. Bahir SELÇUK
(Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Bülent BAYRAM
(Kırklareli Üniversitesi)

Prof. Dr. Bünyamin TAŞ
(Aksaray Üniversitesi)

Prof. Dr. Ebru Burcu YILMAZ
(İnönü Üniversitesi)

Prof. Dr. Fettah KUZU
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Gençay ZAVOTÇU
(Kocaeli Üniversitesi)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan KAPLAN
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK
(Adıyaman Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal YAVUZ
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Celal VARİŞOĞLU
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL
(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Sait ÇALKA
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM
(Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. Oğuzhan DURMUŞ
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAYUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Ozan YILMAZ
(Sakarya Üniversitesi)

Prof. Dr. Sadık ARMUTLU
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Prof. Dr. Serkan TÜRKOĞLU
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ
(İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Cemalettin YAVUZ
(Trakya Üniversitesi)

Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Akif GÖZİTOK
(Erzurum Teknik Üniversitesi)

Alan Editörleri

Field Editors

Klasik Türk Edebiyatı

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Halk Edebiyatı

Prof. Dr. Canser KARDAŞ
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Yeni Türk Edebiyatı

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Türk Dili

Prof. Dr. Ümit HUNUTLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Türk İslâm Edebiyatı

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ
(İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Yılmaz ÖKSÜZ
(Ege Üniversitesi)

Türkçe Eğitimi

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE
(Çankırı Karatekin Üniversitesi)

Öğr. Gör. Dr. Hakan SÖNMEZ
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Tarih ABD

Prof. Dr. Hidayet KARA
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Sayı Hakemleri
Issue Reviewers

Prof. Dr. Bahir SELÇUK
(Fırat Üniversitesi)

Doç. Dr. Ayşe TARHAN
(Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan KAPLAN
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ
(İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. İhsan SAFİ
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Fatih Ramazan SÜER
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL
(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa Sefa ÇAKIR
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Sait ÇALKA
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Emrah GÖKÇE
(Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Prof. Dr. Nuran ÖZTÜRK
(Çukurova Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ercan BARAN
(Bingöl Üniversitesi)

Prof. Dr. Sadık ARMUTLU
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL
(Bitlis Eren Üniversitesi)

Prof. Dr. Sadık YAZAR
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
(Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Candan YILDIRIM
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Prof. Dr. Vildan S. COŞKUN
(Sakarya Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Songül KARACA
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Öğr. Gör. Dr. Nilüfer KARADAVUT
(Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)

Doç. Dr. Alper AY
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Dr. Ahmet GÖKÇE
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Yazı İşleri Sorumlusu
Managing Editor

Gizem SERGERDANOĞLU

Dil Editörleri
Language Editors

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE (Türkçe)
Öğr. Gör. Dr. Hakan SÖNMEZ (İngilizce)
Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir Sıddık ŞAHİN (Farsça)

Musahhihler
Proofreaders

Fatma TÜRK
Haydar ÖZÇELİK

Son Okuma Sorumluları
Final Proofreaders

İlknur CEVHER

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj
Cover Design and Layout

Beyza ABDUKARIMOV

Yazışma Adresi
Contact

dergiklasikdivan@gmail.com
<https://dergi.klasikdivan.com>

Taranan Dizinler ve Etik Beyanı

Klasik Divan Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
E-ISSN: 3023-820X

Dergimizdeki yazıların her türlü sorumluluğu yazarlara aittir.

Kaynak gösterilerek yazılardan alıntı yapılabilir.

Dergimizde; benzerlik oranı için Turnitin kullanılmaktadır.

Yazarlar, yapay zekâ kullanımını bildirmekle yükümlüdür.

Dergimiz; ücretsiz ve tamamen açık erişim olarak sunulmaktadır.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21101356>

Dibace

Kıymetli *Klasik Divan* Okurları,

Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 3-1 (KD-UDKEAD 3/1), 29 Haziran'da yayımlanmıştır. Dergi, çift kör hakem uygulaması ile incele-nip uygun bulunmayan yazılar elendikten sonra toplam sekiz yazı ile yayıma hazırlan-mıştır. Bunlardan; biri *Araştırma Notu*, dördü *Araştırma Makalesi*, biri *Dijital Beşeri Bilimler Makalesi* ve ikisi *Kitap Tanıtım Yazısı*'ndan oluşmaktadır. Bu sayıda dergimize yazılarıyla katkıda bulunan değerli araştırmacılara, hakemlik teklifimizi geri çevirmeyip yazıları inceleyen saygıdeğer hakem kuruluna ve yayımlanma aşamasında büyük bir titizlikle çalışan ekip arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Saygılarımızla.

Baş Editör
Öğr. Gör. Esra AKA

Makale göndermek için başlangıç tarihi: 30 Ocak 2026

Makale göndermek için son tarih: 30 Mayıs 2026

1. Sayının yayımlanma tarihi: 29 Haziran 2026

İÇİNDEKİLER CONTENT

Dergi Künyesi.....	I
Dibace:.....	VI
İçindekiler:	VII

Araştırma Notu Research Note

1. Kastamonulu Harîrî'nin Celâlzâde Mustafa'ya Nişancı Oluşunu Tebrik ve Himaye Talebi Amacıyla Sunduğu Şefâatnâme'si Üzerine On The Şefâatnâme Submitted by Kastamonulu Harîrî to Celâlzâde Mustafa as a Congratulator for His Becoming a Nişancı and as a Request for Protection Prof. Dr. Mücahit KAÇAR.....	1
---	----------

Araştırma Makalesi Research Article

2. El-Kâhîretü'l-Cedîde Romanında Biçimsel Dindarlığın Edebî Eleştirisi Literary Criticism Of Formalistic Piety in The Novel <i>al-Qâhîrah al-Jadîdah</i> Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KAŞ.....	13
3. Hâcibî'nin Şerh-i Luccetu'l-Esrâr'ı Hajibi's <i>Sharh-i Lujjat Al-Asrar</i> Burçak BİNGÖL.....	36
4. Bir Osmanlı Münevverinin Okuma Kültürü: Kethüdâzâde Mehmed Ârif Efendi Örneği Reading Culture in The Ottoman Intellectual Tradition: The Case Of Kethüdâzâde Mehmed Ârif Efendi Fuat TURPCU.....	43

5. Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı'nda Ejderha/Yılan Metaforu The Metaphor of The Dragon/Snake in The Diwan Of Gelibolulu Mustafa Âlî Makbule Nur ÇAPACI.....	93
---	-----------

Dijital Beşerî Bilimler Makalesi
Essay on Digital Humanities

6. <i>Safahat</i>'ın Birinci ve Altıncı Kitaplarının Metin Madenciliği Yöntemiyle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi A Comparative Analysis of The First and Sixth Books of <i>Safahat</i> Using Text Mining Methodology Betül SEVİNDİK.....	130
--	------------

Kitap Tanıtım Yazısı
Book Review

7. Türk İslâm Edebiyatında Türler Sevnur DORUK.....	149
--	------------

8. İnsan Deniz ve Hayat Pınar ÇİFTÇİ.....	153
--	------------

Türk İslâm Edebiyatında Türler

Sevnur DORUK

İstanbul Üniversitesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doktora Öğrencisi

gizemdor94@gmail.com

<https://orcid.org/00000000322311638>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21029503>

Makale Türü/Article Type: Kitap Tanıtım Yazısı

Geliş Tarihi/Date of Submission: 10 Mart 2026

Kabul Tarihi/Date of Acceptance: 28 Mart 2026

Sayfa/Page: 149-152

Atıf/Citation: Doruk, Sevnur. “Türk İslâm Edebiyatında Türler”. *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 3/1 (2026), 149-152.

Değerlendirme/Peer Review: İki dış hakem-Çift taraflı körleme/Double anonymized-Two external.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bilimsel etik kurallarına uyulduğu ve yararlanılan eserlerin kaynaklarda belirtildiği beyan olunur./It is declared that the principles of scientific ethics have been followed and that all sources used in this study have been duly acknowledged in the references.

İntihal/Plagiarism: Bu makale turnitin programında taranmıştır. /This article was checked by turnitin.

Türk İslâm Edebiyatında Türler

Sevnur DORUK

Türklerin İslâm öncesi edebiyat geleneğindeki ürünleri göz önüne aldığımızda, bu türlerin sayıca az olduğunu söylemek mümkündür. İslâmiyet'in kabulüyle Türklerin hayatının tümüne sirayet eden inanç ve muamelat, tabii olarak edebiyatında da kendini göstermiş ve bu sayede Türk edebiyatı hem muhteva hem de biçim/tarz/tür olarak pek çok dönüşüm ve zenginleşme yaşamıştır.

İslâm'ın edebiyata yerleşmesiyle beraber mücerret itikadî esaslar ve dinî ameller sadece birer tema olarak kalmamış; hayatı, zamanı, mekânı ve insanı anlam-

landıran manzum ve mensur edebî türler hâline gelmiştir. İslâmiyet'ten evvel Türk edebiyatındaki sınırlı alanı kaplayan az sayıdaki sözlü tür, yerini İslâmî tefekkürün getirmiş olduğu geniş ve derin bir dünya tasavvuruna bırakmıştır. Zamanla bu edebiyat; tefsirden fıkha, tasavvuftan siyere, dinî kıssalardan magâzîye kadar dinin her alanından beslenerek kendi türlerini inşa etmiş ve nihayetinde Türk İslâm edebiyatı geleneği teşekkül etmiştir.

Türk İslâm edebiyatını muhtelif yönleriyle inceleyen zengin bir literatür bulunmakla birlikte, müstakilen bu edebiyatın türlerini esas alan kapsamlı bir müellefat Kasım 2025 tarihine kadar ortaya konmamıştır. Bu eksikliğin farkında olan ve bu alanda çalışmalarını sürdüren Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslâm Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden olan Doç. Dr. Fatih Ramazan Süer, *Türk İslâm Edebiyatında Türler* isimli iki ciltlik, toplamda 1095 sayfalık hacimli bir eseri bahsi geçen tarihte edebiyat dünyasına kazandırmıştır. Dikkatli bir uğraşla kaleme aldığı bu çalışma sayesinde yazar, mezkûr sahadaki kavramsal ve yöntemsel dağınıklığı ortadan kaldırarak Türk İslâm edebiyatında bulunan türleri derli toplu bir şekilde ilk defa bir araya getirmiştir. Ayrıca Süer, söz konusu eserindeki ön söz kısmında bu çalışmaya başlamasındaki amacını “Edebî türler hakkında yapılmış çalışmalarda dinî-tasavvufî türlerin çoğuna yer verilmemiş olması bu çalışmanın hazırlanmasında temel etken olmuştur.” şeklinde ifade ederek klasik tasniflemenin dışında kalan ya da ihmal edilen türleri de ele almış ve nihayetinde sahadaki eksikliği giderme gayesi gütmüştür.

Çalışmada; söz konusu türlerin doğuşu, tarihsel gelişimi ve Türk İslâm geleneğiyle olan bağı, gerekçeleriyle birlikte ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Bu geniş literatürü öncelik sırasını göze-

terek ele alan Süer, eserin birinci cildinde; sırasıyla Allah Teâlâ'yı, Hz. Muhammed'i, Kur'ân-ı Kerim'i, Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen peygamberleri ve diğer şahısları, din ve tasavvuf yolunun büyüklerini konu edinen türlerden bahsederken ikinci cildinde diğer dinî tasavvufî ve ahlaki türler başlığı altında daha çok ferdî ve toplumsal hayatın dinî-ahlaki boyutuna temas eden ya da doğrudan tasavvufî terbiyeyi konu edinen türleri ele almıştır.

Çalışmanın yöntem bakımından dikkat çeken yönlerinden biri, terim karmaşasının önüne geçilmiş olmasıdır. Nitekim Süer, eserini oluştururken evvela söz konusu türlerin yaygın adını belirtmiş; akabinde bu türlerin diğer adlarını ve bunlarla ilişkilendirilebilecek türlerin adlarını birlikte vermiştir. Türler hakkında verilen teorik bilgiler sunulduktan sonra metinleri somutlaştırmak adına manzum veya mensur örneklerle yer verilmiştir. Böylece edebî sahada ekseriyetle birbirinin yerine kullanılan ya da çerçevesi tam çizilmemiş olan türlerin sınırları netliğe kavuşmuştur. Yazar, eserin muhteva çerçevesini nasıl belirlediğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bu çalışmada genel kabul görmüş türlerin yanı sıra belirli bir konuyu işlemiş manzum ya da mensur en az bir örneği bulunan eserler edebî tür olarak değerlendirilmiş ve bu türler belirli başlıklar altında tasnif edilerek işlenmiştir.”

Bu yöntem doğrultusunda eserde yer verilen toplamda 58 tür, aşağıdaki tabloda şu başlıklar altında tasnif edilmiştir:

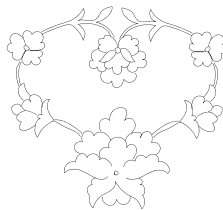
Kategori	Türler
Allah Teâlâ'yı Konu Edinen Türler	Tevhid, Münâcât / Tazarrûnâme / Tevbenâme, Esmâ-i Hüsna.
Hız. Muhammed'i Konu Edinen Türler	Na't, Mevlid, Siyer, Hilye, Kırk / Çihil / Erba'în Hadis, Mi'râciye / Mi'râcnâme, Esmâ-i Nebî, Hicretnâme, Mu'cizenâme / Mu'cizât-ı Nebî, Bi'setnâme, Gazâvât-ı Nebî, Regâibiyye / Recebiyye, Şefâ'atnâme, Vefât-ı Nebî
Kur'ân-ı Kerim'i Konu Edinen Türler	Satırlı / Satırasız Kur'ân Tercümesi, Manzum Meâl / Tefsir, Kırk Âyet, Âyetleme / Âyetnâme / Sûrenâme, Bismelenâme, Kur'ân Falı, Tecvidnâme, Süverî'l-Kur'ân
Kur'ân-ı Kerim'de Adı Geçen Peygamberleri ve Diğer Şahısları Konu Edinen Türler	Kıssa-i Yûsuf, Süleymannâme, Halilnâme, Kıssa-i Eyyûb, Kıssa-i Mûsâ, Kıssa-i Ashâb-ı Kehf

Din ve Tasavvuf Yolunun Büyüklerini Konu Edinen Türler	Kıyas-ı Enbiyâ, Sad Kelime / Yüz Söz / Mi'e Kelime, Cenknâme / Gazavâtnâme / Battâlnâme / Dânişmendnâme / Saltuknâme / Müslimnâme / Müseyyebnâme / Kerbnâme, Kıssa-i Haticetü'l-Kübrâ, Hamzanâme, Bedirnâme / Bedriye, Maktel-i Hüseyin / Mersiye-i Kerbelâ / Muharremiyye, Tezkiretü'l-Evliyâ, Menâkıbnâme / Kerâmetnâme / Velâyetnâme / Vilâyetnâme, Edhemnâme / Edhem ü Hümâ
Diğer Dinî Tasavvufî ve Ahlakî Türler	Akâidnâme / İtikâdnâme, Manzum İlm-i Hâl, Şurûtu's-salât / Salâtnâme, Hacnâme / Menâsikü'l-Hac / Menâzilü'l-Hac, Ka'benâme, Ramazaniyye / Ramazannâme / Kadriyye, İydiyye / İdiyye / Bayramiyye, Vahdetnâme / Tevhidnâme, Elifnâme, Ahvâl-i Kıyâmet / Ahvâl-i Mahşer / Kıyâmetnâme / Mahşernâme / Âhiretnâme, Devriyye / Devirnâme, Dolapnâme, Etvâr-ı Sebâ, Silsilenâme, Tarikatnâme / Âdâbü'l-Mürîdîn / Âdâbnâme / Erkânnâme / Fakrnâme / Sülûknâme / Seyrnâme, Pendnâme / Nasihatnâme / Siyâsetnâme / Vasiyetnâme, Fütüvvetnâme

1095 sayfalık iki cilt hâlinde yayımlanan bu hacimli çalışma, Türk edebiyatının İslâmiyet ile kurduğu bağın ne kadar zengin, derin ve üretken olduğunu gözler önüne sermektedir. Kaynak metinlerden hareketle inşa edilen ve sağlam bir muhtevaya sahip olan bu eser, araştırmacılar için güvenilir bir başvuru kaynağı olmanın yanı sıra bir konunun derinlemesine nasıl ele alınması gerektiğine dair yöntem gösteren güzel bir örnek olarak kendini göstermektedir. Gelecekte yapılacak bu minvalde çalışmalar için ufuk açıcı bir rehber konumunda olan bu önemli çalışma, klasik Türk edebiyatı ve Türk İslâm edebiyatı literatüründe araştırmacılar için kütüphanelerinin başköşesinde yer alması gereken bir kaynak eser niteliği taşımaktadır.

KAYNAK

Süer, Fatih Ramazan. *Türk İslam Edebiyatından Türler*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2025.

Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)

E-ISSN: 3023-820X
Yaz 2026 Summer 2026
Cilt 3 Volume 3
Sayı 1 Issue 1